

Список використаної літератури:

1. Фінансове право: Підруч. / Алісов Є.О., Воронова Л.К., Кадькаленко С.Т. та ін.; За ред. Л.К. Воронової. – Х., 1998.
2. Финансовое право: Учеб. / Артемов Н.М., Бельский К.С., Ашмарина Е.М. и др.; Под ред. О.Н. Горбуновой. – 2-е изд., перераб. и доп. – М., 2002.
3. Податкова система України: Підруч. / Федосов В.М., Опарін В.В., Пятченко В.В. та ін.; За ред. В.М. Федосова. – К., 1994.
4. Химичева Н.И. Налоговое право: Учеб. – М., 2006.
5. Черник Д.Г. Налоговое право: Учеб. пособ. – М., 1997.
6. Кучерявенко Н.П. Налоговое право: Учеб. – Х., 1997.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К., 2001.
8. Бахрах Д.Н. Правовые льготы: Монограф. – Свердловск, 1989.
9. Гега П.Т. Правовий режим оподаткування в Україні: Підруч. – К., 1997.
10. Фінансове право: Курс лекцій / Жук Л.А., Зюнькін А.Г. та ін.; Наук. керівн. авт. кол. В.А. Предборський. – К., 1998.
11. Пепеляев С. Г. Налоговое право: Учеб. пособ. – М., 2000.
12. Про внесення змін до Декрету Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок громадян» від 13 лютого 1992 р.: Закон України // ВВР. – 1998. – № 30-31. – Ст. 195.
13. Про фіксований сільськогосподарський податок: Закон України від 17.12.98 р. // Урядовий кур'єр. – 1999. – 6 січня.
14. Про патентування деяких видів підприємницької діяльності: Закон України від 23.03.96 р. // Бухгалтерія. – 2005. – № 36. – С. 38.
15. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва: Указ Президента України від 28.06.99 р. № 746 // Урядовий кур'єр. – 1999. – № 128.
16. Податковий кодекс України – Х., 2010.
17. Проект Податкового кодексу України // <http://www.rada.gov.ua:8080/pls/zweb/webroc34>.
18. Комментарий к Налоговому кодексу Российской Федерации части первой, части второй (постатейный). Действующая редакция 2009 г. / Авт. текста А.Б. Борисов. – М., 2009.

Надійшла до редакції 30.11.2010

ПЕРОЩУК З.І., кандидат юридичних наук
(Національна академія внутрішніх справ)

ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У КОНТЕКСТІ НОВОГО БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

УДК 342.9

Розглядаються питання доходів місцевих бюджетів у контексті нового Бюджетного кодексу України.

Ключові слова: бюджет, Бюджетний кодекс України, влада, фінансова основа, доход

Рассматриваются вопросы доходов местных бюджетов в контексте нового Бюджетного кодекса Украины.

Ключевые слова: бюджет, Бюджетный кодекс Украины, власть, финансовая основа, доходы.

The article deals with the incomes of local budgets in the context of the new Budget Code of Ukraine.

Keywords: Budget, Budget Code of Ukraine, government, financial basis, revenues.

Актуальність статті полягає в тому, що з 1 січня 2011 року набирає чинності новий Бюджетний кодекс України (далі – БК України), який передбачає цілу низку досі відсутніх або удосконалених норм. Бюджетно-правові нововведення, окрім іншого, передбачають ряд нормативних положень, що стосуються доходів місцевих бюджетів. Для прикладу, у статті 2 БК України дається визначення таких термінів, як “кошик доходів державного бюджету для надання міжбюджетних трансфертів”, “кошик доходів місцевих бюджетів”; відповідно до ст. 97 БК України з’являється новий вид трансфертів, що надаються з Державного бюджету України місцевим бюджетам – додаткова дотація на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бю-

джетів; ст. 108 БК України передбачається конкретний перелік доходів загального фонду державного бюджету, за рахунок яких повинні надаватися міжбюджетні трансферти тощо [1].

Доходами бюджету за новим БК України є податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за адміністративні послуги, власні надходження бюджетних установ). Слід відразу зазначити, що відповідно до БК України (в редакції від 21 червня 2001 р.) [2] доходами бюджету вважаються ще дарунки та гранти і не відносяться до таких доходів плата за адміністративні послуги та власні надходження бюджетних установ.

Отже, можна і потрібно констатувати, що законодавець термін “доходи бюджету” вживає в загальному значенні, іншими словами, поширює його як на державний бюджет, так і на місцеві бюджети.

Якщо вдатися у деталі бюджетно-правових змінених норм, що стосуються доходів місцевих бюджетів, виникає беззаперечно необхідність відзначення позитивних тенденцій у цій сфері хоча б тому, що нині з'являється надія на реальне збільшення джерел здійснення видатків місцевих бюджетів (ч.2 ст. 83 БК України), які направляються як на видатки, що визначаються функціями держави та можуть передаватися до виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню з метою забезпечення найбільш ефективного їх виконання на основі принципу субсидіарності (п. 2 ч.1 ст. 82 БК України), так і на видатки на реалізацію прав та обов'язків Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, які мають місцевий характер та визначені законами України (п. 3 ч.1 ст. 82 БК України).

До речі, питання необхідності зміцнення фінансової основи місцевих бюджетів в Україні було актуальним завжди, а останнім часом – особливо. Про це свідчать програмні документи, на підставі яких формувалися закони України про Державний бюджет України та рішення про місцеві бюджети при наймі за останні три роки. Наприклад, метою бюджету на 2008 р. стояло забезпечення комплексного розвитку регіонів на основі поєднання державних і регіональних соціально-економічних програм (Розділ V Декларації цілей та завдань бюджету на 2008 р.). Досягнення цієї мети планувалося через зниження диспропорції в ресурсній базі місцевих бюджетів та створення додаткових умов для її збільшення, зокрема за рахунок розширення джерел дохідної частини місцевих бюджетів [3]; метою бюджету на 2009 р., окрім іншого, було посилення ролі органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, задля чого поставало завдання щодо створення належних умов для виконання цими органами покладених на них функцій (Розділ IV Декларації цілей та завдань бюджету на 2009 р.). Досягнення поставленої мети передбачалося знову ж таки через зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів [4]; це саме стосувалося цілей бюджету на 2010 р. (Розділ III Декларації цілей та завдань бюджету на 2010 р.) [5]; про підвищення фінансової спроможності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування шляхом закріплення за ними додаткових дохідних джерел йдеться і у Бюджетній декларації на 2011 р. [6].

У продовження зазначеного вважаємо за необхідне репрезентувати основні бюджетні новації, які стосуються матеріальних норм щодо складу доходів місцевих бюджетів. Така позиція пояснюється прискіпливою увагою до порушеного нами питання не тільки з боку органів влади, які виконують ті чи інші державні функції, а й з боку громадськості, яка за рахунок бюджетних коштів отримує відповідні послуги.

Отже, до складу доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, вперше передається ціла низка податкових надходжень, які до цього часу належали до доходів державного бюджету, серед них: 1) 50 % збору за спеціальне використання лісових ресурсів державного значення; 2) 50 % збору за спеціальне водокористування (крім збору за спеціальне водокористування місцевого значення), що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів користувачами води за місцем її забору; 3) 50 % платежів за користування надрами загальнодержавного значення; 4) плата за використання інших природних ресурсів; 5) плата за ліцензії та сертифікати; 6) плата за ліцензії на виробництво спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, спирту-сирцю виноградного, спирту-сирцю плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів; 7) плата за ліцензії на право експорту, імпорту та оптової торгівлі спиртом етиловим, коньячним та плодовим, спиртом етиловим ректифікованим

виноградним, спиртом етиловим ректифікованим плодовим, спиртом-сирцем виноградним, спиртом-сирцем плодовим; 8) плата за ліцензії на право експорту, імпорту алкогольних напоїв та тютюнових виробів; 9) плата за ліцензії на право оптової торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами; 10) плата за ліцензії на право роздрібної торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами. Усі перераховані види плати за ліцензії зараховується до відповідних місцевих бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення їх діяльності.

Проте щойно згадані податкові надходження зараховуватимуться лише до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів (ст. 66 БК України), а також бюджетів міст Києва та Севастополя (ст. 64 БК України). За своєю суттю ці доходи повинні спрямовуватися на реалізацію соціально-економічних і культурних програм, в першу чергу визначених статтями 67, 89–90 БК України. У той же час слід зазначити, що із складу доходів обласних бюджетів, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, виключаються надходження від плати за землю, які відтепер будуть належати до доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів. Аналогічна ситуація прослідковується і у бюджетах районних. Весь обсяг вказаного виду податкових надходжень буде зараховано до бюджетів місцевого самоврядування (п. 4 ч. 1 ст. 69 БК України), тобто бюджетів територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ та міст, і, за логікою, спрямовано на соціально-культурні та економічні програми місцевого значення (ст. 91 БК України).

Крім того, до складу доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, включено фіксований податок на доходи від підприємницької діяльності (п. 1 ч. 1 ст. 69 БК України) та плату за торговий патент на здійснення деяких видів підприємницької діяльності (п. 6 ч. 1 ст. 69 БК України), що означає суттєве збільшення джерел місцевого самоврядування на здійснення видатків, які мають місцевий характер (п. 3 ч. 1 ст. 82 БК України).

На нашу думку, обділеними в обох випадках (і щодо складу доходів, що враховуються, і щодо складу доходів, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів) залишаються районні бюджети, так як структура їх надходжень майже не змінилася, хіба що добавлено податок на доходи від підприємницької діяльності (п. 1 ч. 1 ст. 69 БК України), але в той же час слід пам'ятати, що із районних бюджетів вилучено усю плату за землю, яка становила 15 % від загальної такої плати, що сплачувалася на території сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань.

Досить суттєвим нововведенням у частині доходів місцевих бюджетів є розширення надходжень до бюджету розвитку місцевих бюджетів (ст. 71 БК України). Зокрема, до його складу віднесено податок на прибуток підприємств (крім податку на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності) відповідно до додаткових ставок такого податку, у розмірах, визначених законом з питань оподаткування (п. 1 ч. 1 ст. 71 БК України) та єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування (п. 2 ч. 1 ст. 71 БК України). До цього часу цей податок знаходився у складі доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів.

Також до доходів бюджету Автономної Республіки Крим зараховується акцизний збір із вироблених в Україні товарів (крім збору, котрий зараховується до спеціального фонду державного бюджету згідно із законом про Державний бюджет України), що сплачується платниками, які зареєстровані в Автономній Республіці Крим (п. 6 ч. 1 ст. 66 БК України).

Крім того, новий БК України передбачає такий вид трансферту, як додаткова дотація на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів, що може надаватися з Державного бюджету місцевим бюджетам (п. 2 ч. 1 ст. 97 БК України), розподіл якої між бюджетом Автономної Республіки Крим та обласними бюджетами здійснюється на підставі критеріїв, визначених Кабінетом Міністрів України, та затверджується законом про Державний бюджет України.

Додаткова дотація на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів розподіляється між бюджетом Автономної Республіки Крим, обласним бюджетом, бюджетами міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення та бюджетами районів відповідно у таких пропорціях: не більш як 25 % – для бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету та не менш як 75 % – для бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення та бюджетів районів (ч. 4 ст. 97 БК України).

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 8 липня 2010 року № 2456-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
2. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 37 – 38. – Ст. 189.
3. Про схвалення Декларації цілей та завдань бюджету на 2008 рік (Бюджетної декларації): Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2007 р. № 316 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 16. – Ст. 602.
4. Про схвалення Декларації цілей та завдань бюджету на 2009 рік (Бюджетної декларації): Постанова Кабінету Міністрів України від 5 березня 2008 р. № 160 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 19. – Ст. 543.
5. Про схвалення Декларації цілей та завдань бюджету на 2010 рік (Бюджетної декларації): Постанова Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2009 р. № 151 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 15. – Ст. 477.
6. Про схвалення Декларації цілей та завдань бюджету на 2011 рік (Бюджетної декларації): Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2010 р. № 315 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 28. – Ст. 1088.

Надійшла до редакції 28.01.2011

КИБАЛ В.В., здобувач

(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 346.62 : 336.71

**РОЛЬ ТА ЗНАЧУЩІСТЬ ПРАВОВИХ ЦІННОСТЕЙ
ДЛЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО БАНКІВСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ**

У статті розглянуто правові цінності, які становлять основу для побудови демократичної правової держави та її права, у тому числі банківського права. Особливу увагу автор приділив проблемним питанням у розвитку зазначеної галузі.

Ключові слова: право, правові цінності, банківське право.

В данной статье рассматриваются правовые ценности, которые являются основой для создания демократического правового государства и его права, в том числе банковского права. Особое внимание автор уделит проблемным вопросам в развитии указанной отрасли.

Ключевые слова: право, правовые ценности, банковское право.

The article deals with legal values which are the basis for building of democratic legal state and its branches of law including banking law. The author examines; problematic questions regarding development of modern banking law of Ukraine is well.

Key words: law, legal values, banking law.

Підвищення ролі правового регулювання суспільних відносин, процес трансформації та демократизації українського суспільства, перехід до ринкових відносин зумовлює звернення науковців та пересічних громадян до переосмислення існуючих цінностей, потребу у дослідженні значення права, його цінності в регулюванні таких відносин.

Право як невід’ємна та важлива частина суспільних відносин, впорядковує та організовує їх. У ХХІ ст. посилюється увага вітчизняних та європейських філософів до утвердження прав людини в суспільстві та їх реалізації.

Правові цінності є об’єктом досліджень таких науковців, як: В.С. Нерсисянц [1], Н. Неновські [2], Л. Фуллер [3], П. Рікер [4], Г. Гегель [5], М.І. Козюбра [6], М.Г. Братасюк [7].

Людство протягом своєї історії існування розробило безліч цінностей. Вони також лежать в основі права, яке, у свою чергу, є засобом реалізації цінностей. Цінностями є явища природи та суспільства, що становлять блага життя та культури людей і виступають як дійсність або ідеал. Ці блага називаються цінностями тому, що люди їх цінують, адже вони збагачують людське життя. Тому люди захищають цінності, які в них є, та прагнуть набути тих, що є для них цілями та ідеалами. Про цінності йдеться тоді, коли виникає ціннісне співвідношення – особлива форма зв’язку між суб’єктом та об’єктом оцінки. Саме зворотний зв’язок між суб’єктом та об’єктом оцінювання спричиняє виникнення уявлення про цінності, властиві об’єкту з точки зору суб’єкта оцінки [8, с. 8-9].

Відсутність правової культури, зневага до людини як головної цінності, до її прав, інтересів та потреб, декларування переходу України до ринкових відносин, а також важлива роль у

